

SIEG MONTEN

**HISTORISCHE
ATLAS VAN DE**

**LAGE
LANDEN**

1440-1559

Slag bij Gavere
1453

Leuven

1440-1453

FREDERIK III VAN HABSBURG (1)

De centralisatie van de Bourgondische instellingen • De oorsprong van de verfransing van Brussel • Hertog Filips de Goede lobbyt voor een koningskroon • De Soesterse Vete • De hertog van Bourgondië verwerft Luxemburg • De Gentse Oorlog & de Slag bij Gavere • Het geniepig steekspel tussen Frankrijk en Bourgondië

Op 2 februari 1440 verkozen de Duitse keurvorsten in Frankfurt de 24-jarige Frederik III van Habsburg tot koning van het Heilige Roomse Rijk. Hij werd – zo weten we vandaag – de stamvader van een lange reeks Habsburgers die de Europese geschiedenis tijdens de komende eeuwen ging domineren. Toch was zijn verkiezing het resultaat van een toevallige samenloop van omstandigheden. In oktober 1439 overleed zijn voorganger en ver familielid, Albrecht II van Habsburg, namelijk onverwacht ten gevolge van een uitbraak van dysenterie. Hij was nog maar 43 jaar oud.

Omdat Albrecht II op dat ogenblik geen zoon had, keken de keurvorsten naar de eerstvolgende mannelijke erfgenaam binnen het Huis Habsburg. Deze dynastieke aanpak was zo afgesproken, want sinds de bezegeling van de Gouden Bul in 1356 had het Heilige Roomse Rijk *der Duitse Natie* een erfelijke kroon. Destijds, in 1356, was dat erfrecht niet in handen van de dynastie van de Habsburgers, maar van de dynastie van de Luxemburgers. Omdat de laatste vertegenwoordiger van deze dynastie, Sigismund van Luxemburg-Bohemen, geen mannelijke opvolger had, ging de Rooms-Duitse kroon al in 1438 geruisloos over naar de echtgenoot van zijn dochter en enig kind, Elisabeth. Dit was Albrecht II van Habsburg. Zo kwam de Rooms-Duitse kroon, bij wijze van spreken onbedoeld, in handen van een Habsburger en vervolgens, nog geen twee jaar later, in 1440,

in handen van een nazaat van een verre zijtak binnen dezelfde, weliswaar toen al uitgebreide, Habsburgse familieboom. Dit was Frederik III.

Was Albrecht II slechts een jaar later overleden, dan zag de Europese geschiedenis er misschien helemaal anders uit. Zijn weduwe, Elisabeth van Luxemburg-Bohemen, was op het ogenblik van zijn overlijden namelijk zwanger. Twintig dagen na de verkiezing van Frederik III beviel zij bovendien van een jongetje, Ladislaus Postumus. Dit was hoe dan ook slecht nieuws voor Frederik III, want hoewel zijn verkiezing onherroepelijk was, ging de zogenaamde Albertijns-Habsburgse erfenis hierdoor voor hem verloren – althans, zo leek het. Die erfenis bestond toen niet slechts uit het hertogdom Luxemburg, maar ook uit joekels als het aartshertogdom Oostenrijk en de koninkrijken Bohemen en Hongarije. Hierdoor viel Frederik III, als pas verkozen Rooms-koning, feitelijk terug op een zwakke basis, want hij was enkel hertog van Stiermarken, Karinthië en Krain, die niets meer waren dan een verzameling verarmde valleien in de Alpen. Voorlopig moest hij zich echter geen zorgen maken, want zolang Ladislaus Postumus minderjarig was, bestuurde hij als diens voogd en regent ook de Albertijns-Habsburgse vorstendommen alsof het de zijne waren.

Frederiks focus lag dus van meet af aan op de regio langs de bovenloop van de Donau. Hij liet zich tijdens de eerste jaren van zijn regering dan ook weinig zien in het Maas-Rijnland. Enkel in 1442 was hij in Aken voor zijn kroning. Dit had gevolgen, want niemand minder dan de hertog van Bourgondië, Filips de Goede, zag door zijn komst op de Rooms-Duitse troon kansen. Terwijl de machtsbasis van Frederik in het zuidoosten van het Heilige Roomse Rijk lag, lag die van Filips de Goede namelijk in het noordwesten ervan.

In 1440 was Filips de Goede vorst van twee indrukwekkende landencomplexen. Beide complexen lagen aan weerszijden van de grens tussen het Heilige Roomse Rijk en Frankrijk. In het zuiden was dit een verzameling vorstendommen rond het stamland Bourgondië, de zogenaamde ‘Landen van derwaarts over’. In het noorden waren dit een aantal vorstendommen rond het graafschap Vlaanderen. Dit waren de zogenaamde ‘Landen van herwaarts over’, beter bekend als de Bourgondische Nederlanden.

Dit was het resultaat van een opvallende voorgeschiedenis. In 1363 gaf Jan II de Goede, koning van Frankrijk, het hertogdom Bourgondië in apa-

nage aan zijn jongste zoon, Filips de Stoute. Dit betekende dat Filips, en zijn (mannelijke) erfgenamen, het hertogdom Bourgondië voortaan als een soeverein vorst mochten besturen. Het hertogdom Bourgondië werd een onafhankelijk vorstendom, los van Frankrijk – tenminste, zolang er een mannelijke opvolger was, want eens dit niet meer het geval zou zijn moest het terugkeren naar de Franse kroon. Er moest dus voor nageslacht gezorgd worden. In 1369 huwde Filips de Stoute met Margaretha van Male, de erfdochter van het graafschap Vlaanderen. Zo ontstond in 1384, na het overlijden van Lodewijk van Male, de graaf van Vlaanderen en vader van Margaretha, een personele unie tussen Bourgondië en Vlaanderen. In 1404 werd Filips de Stoute opgevolgd door zijn zoon Jan zonder Vrees en in 1419, nadat deze laatste in opdracht van de toenmalige Franse dauphin Karel (VII) werd vermoord, door zijn kleinzoon Filips de Goede.

Door de moord nam Filips de Goede een drastische beslissing. Hij keerde zich af van Frankrijk en zocht naar een nieuwe machtsbasis. Dit ging niet alleen Frankrijk, maar ook het Heilige Roomse Rijk geweten hebben, want tijdens de jaren dertig van de vijftiende eeuw verenigde hij op spectaculaire wijze een groot deel van de Nederduitse Landen onder zijn gezag. In 1429 verwierf hij het graafschap Namen, in 1430 het hertogdom Brabant-Limburg en in 1433 het graafschap Holland-Henegouwen. Dit waren stuk voor stuk rijke en economisch relatief machtige vorstendommen. Dit werden de Bourgondische Nederlanden. In de zestiende eeuw dichtte Justus Lipsius Filips niet voor niets de titel ‘Conditor Belgii’, ‘de Eenmaker van de Nederlanden’ toe.

In 1440 was zodoende de eerste fase van de eenmaking van de (Bourgondische) Nederlanden afgerond, en hertog Filips de Goede vond dat de tijd rijp was voor nieuwe plannen. Die waren allesbehalve bescheiden. Hij wilde niets liever dan op het Europese geopolitieke schaakbord meespelen met de grote jongens. Om dit te bereiken wilde hij zijn aanwinsten niet alleen binnen de grenzen van het Heilige Roomse Rijk gelegitimeerd zien, hij wilde ook zijn twee landencomplexen uitbreiden en territoriaal met elkaar verbinden. Maar bovenal, hij wilde de koningskroon verwerven, met – wie weet – het Rooms-Duitse keurvorstenschap erbovenop.

Om zijn torenhoge ambities waar te maken streefde Filips binnen zijn landencomplexen naar een goede financiële basis. Om zijn inkomen te ver-

groten en te stabiliseren versterkte hij zijn greep op het lokale bestuur. Van een Bourgondische eenheidsstaat was namelijk in 1440 nog geen sprake. De twee Bourgondische landencomplexen waren elk op hun beurt niet meer dan een samenraapsel van meerdere vorstendommen. Alle vorstendommen fungeerden op zichzelf, met eigen wetten en gebruiken. Feitelijk hadden ze enkel de persoon van hun vorst, Filips de Goede, gemeenschappelijk. Bourgondië was daardoor een meervoudige personele unie. Voor het gemak spreken we dan ook van de Bourgondische Landen of – om er meer gewicht aan te geven – van het Bourgondische Rijk.

In essentie was het bestuur van het Bourgondische Rijk een zuiver persoonlijke aangelegenheid van de hertog van Bourgondië, maar desondanks stond hij er niet alleen voor. Hoewel de hertog altijd de eindbeslissing nam, werd hij bijgestaan door een groep vertrouwelingen en adviseurs. Zij vergaderden samen in de hertogelijke raad, ook wel de Hofraad genoemd, met aan het hoofd een kanselier. De Hofraad had de dagelijkse leiding over het bestuur van het Bourgondische Rijk. In de raad zetelden in oorsprong hoofdzakelijk adellijke raadsleden die afkomstig waren uit alle delen van het Rijk, maar naarmate het bestuur complexer werd, werden zij uit noodzaak meer en meer bijgestaan door academisch geschoolde juristen.

Door de creatie van een multi-unie kon de hertog niet overal tegelijkertijd fysiek aanwezig zijn. Daarom liet hij zich in elk van zijn gewesten vertegenwoordigen door een stadhouder. Wanneer de vorst voor een lange periode niet aanwezig was in een van zijn twee landencomplexen, dan stelde hij er als regent een landvoogd aan. Deze bestuurde dan in zijn naam bijvoorbeeld de noordelijke ‘Landen van herwaarts over’ of de zuidelijke ‘Landen van derwaarts over’, in hun geheel. Meestal was dit een familielid, zoals zijn zoon of zijn echtgenote, maar de functie kon ook worden bekleed door een ridder van de Orde van het Gulden Vlies.

Tussen 1440 en 1476 was er een opmerkelijke evolutie. In die periode versterkte Filips het centraal gezag in de Bourgondische Nederlanden aanzienlijk. Om meer controle te krijgen op de lokale bestuursinstellingen, met het oog op het verhogen van zijn inkomsten, begon de hertog naar Frans voorbeeld met een proces van centralisering. Hij hanteerde daarbij twee strategieën. Op het hoogste niveau, over de gewesten heen, installeerde hij een aantal nieuwe overkoepelende instellingen. Op het lagere niveau,

dat van de gewesten, streefde hij naar gelijkvormigheid van bestuur. Om potentiële weerstand weg te masseren was hij gul met gunsten en smeergeld, en mocht er toch een opstand uitbreken, dan sloeg hij die met bruto geweld neer.

De kern van zijn centraliseringspolitiek was de creatie van de overkoepelende instellingen. Na de Vrede van Atrecht in 1435 ontstond er, ergens tussen 1435 en 1445 (de bronnen zijn onduidelijk), in de Hofraad een splitsing van het dagelijks bestuur en de gerechtelijke zaken. Zo groeide binnen de schoot van de Hofraad een apart opperste gerechtshof, de Grote Raad. Deze raad functioneerde niet alleen als de opperste rechtbank van beroep, hij oordeelde ook in eerste instantie in zaken die de hertogelijke wetgeving en bestuursdaden aangingen. De Grote Raad werd uitsluitend bemand door geschoolde juristen. Hij had aanvankelijk geen vestigingsplaats, maar reisde mee met het hertogelijk hof.

Daarnaast installeerde de hertog in elk gewest apart een gewestelijke raad en creëerde hij enkele overkoepelende rekenkamers. De raden waren binnen elk gewest apart een soort lokaal hooggerechtshof. Zij fungeerden als een beroepsinstantie, en dikwijls ook als een hof van eerste aanleg. Doordat de raden in hun uitspraken als beroepsinstanties naar elkaar gingen kijken, ontstond er een proces waarbij de rechtsgang in de verschillende gewesten naar elkaar toe groeide.

De rekenkamers moesten de gewestelijke financiële administraties en diensten controleren. In de Bourgondische Nederlanden waren er drie. Een van deze drie was gevestigd in Rijsel en was bevoegd voor Vlaanderen, Artesië, Henegouwen en Picardië. Er was een tweede in Brussel, bevoegd voor Brabant, Limburg en later ook voor Luxemburg, en sinds 1447 was er een derde in Den Haag, bevoegd voor Holland en Zeeland. In 1444 kwamen de twee rekenkamers, later drie, onder centraal toezicht te staan van een ambtenaar, de thesaurier-gouverneur-generaal, die zich in Brugge vestigde. In 1447 werd deze ambtenaar vervangen door een echte Financienraad, die binnen de Grote Raad opgericht werd en tevens bemand werd met academisch geschoolde ambtenaren.

Daarnaast groeide op organische wijze ook een overkoepelend overleg tussen de gewesten onderling. Dit had de hertog min of meer zelf in de hand gewerkt. Sinds de invoering in 1434 van een gemeenschappelijke munt, de

vierlander, in de Bourgondische Nederlanden – dus niet in de zuidelijke gewesten, de Landen van derwaarts over – was een gezamenlijk overleg tussen de Bourgondisch-Nederlandse gewesten noodzakelijk. Eerst over zaken die met de munt te maken hadden, zoals bijvoorbeeld de controle op de verhoudingen van het edelmetaal van elke munt, maar geleidelijk aan ook over andere onderwerpen. Door de Bourgondische schaalvergroting en door de introductie van een wetgeving die voor alle gewesten van toepassing was, ontstond een behoefte aan bovengewestelijk overleg. Er ontstond een noodzaak om de verschillende standpunten op elkaar af te stemmen, en tegelijkertijd wilde men zo verhinderen dat buitenlandse handelspartners, zoals de Duitse Hanze of Engeland, de gewesten tegen elkaar konden uitspelen. Het was het embryonaal begin van de latere Staten-Generaal.

Door de uitbouw en de versterking van het centraal en gewestelijk bestuur groeide het ambtenarenapparaat. Steeds meer hertogelijke functionarissen gingen het hertogelijk gezag vertegenwoordigen, wat ten koste ging van de traditionele lokale gezagdragers, zoals de stadsschepenen. Opmerkelijk was de exponentiële toename van het aantal universitair geschoolde ambtenaren van lagere adellijke of burgerlijke afkomst, niet alleen op de lagere niveaus, maar ook aan de top van het Bourgondische bestuur. Hun gezag was steeds gedelegeerd gezag van de vorst, van een hoge adellijke of van een stadsbestuur. Zij konden op elk moment ontslagen worden. Nicolas Rolin, de kanselier van 1422 tot 1457, is daar het mooiste voorbeeld van. Hij was de zoon van een wijnboer. Als kanselier had hij veel macht en invloed, en vergaarde hij tevens een aanzienlijk vermogen. Dit bracht hem in de gelegenheid om zichzelf door Jan van Eyck te laten portretteren en het prachtige Hospitaal van Beaune te stichten, waarvoor hij ook nog eens aan Rogier van der Weyden de opdracht gaf het indrukwekkende drieluik ‘Het laatste Oordeel’ te schilderen. Toch vond de hertog het in zijn geval nodig hem ook nog in de adelstand te verheffen. Zo kreeg hij voldoende status om als gelijke met adellijke raadsheren te kunnen onderhandelen. Met andere woorden: deskundigheid won het meer en meer van erfelijke afkomst. En die deskundigheid hoefde Filips niet ver te zoeken, want sinds 1425 was er een universiteit in het Brabantse Leuven, die studenten uit alle hoeken van de Bourgondische Nederlanden aantrok. Zo ontstond een nieuwe sociale klasse, aangezien hun zonen en dochters niet zelden onderling met elkaar huwden.

De hertog streefde bovendien naar een bovengewestelijke integratie van zijn ambtenarenapparaat. Dat betekende dat personen uit het ene gewest werden ingezet in het andere. Zo hoopte hij dat zij de belangen van de vorst, dus die van de overkoepelende staat, voorop zouden stellen, in plaats van de belangen van het regionale niveau.

Dit gold ook voor de stadhouders: de stadhouder van een gewest was altijd afkomstig uit een ander gewest. Dit had ook zo zijn nadelen, want zij misten dikwijls voeling met de lokale situaties. Zo werd bijvoorbeeld het gewest Holland van 1440 tot 1445 bestuurd door de Franstalige Henegouwer Willem van Lalaing. Hij ging, bewust of onbewust, voornamelijk de Hoeken bevoordelen. In het sektarisch verdeelde Holland was dit vragen om problemen. De Hoekse en Kabeljauwse Twisten loerden namelijk voortdurend om de hoek. Omdat hij voornamelijk Hoeken op hoge posten benoemde, ontstond er ongenoegen bij hun tegenstanders, de Kabeljauwen. In 1445 werd hij afgezet, maar toen was het al te laat, want in juli 1445 barstte de bom. In Leiden kwam het tot gewelddadigheden tussen de beide partijen, en terwijl in Amsterdam het Kabeljauwsgezind stadsbestuur werd verdreven, werden in Haarlem de Hoeken verjaagd en hun huizen in brand gestoken. De hertog moest persoonlijk tussenbeide komen. Pas na een militaire interventie van de hertog in november 1445 en het opknopen van drie Hoekse leiders keerde de rust terug. Hij installeerde overal een Kabeljauws stadsbestuur, mét een minderheid van gematigde Hoeken. Het verbod van 1428 om de partijnamen van Hoeken en Kabeljauwen in het openbaar te gebruiken werd herhaald. Het effectiefst bleek een door de hertog decretaal verplicht ingestelde 'afkoelingsperiode'. Volgens het toenmalige gewoonterecht mochten verwanten van een slachtoffer zich wreken in het geval van doodslag of kwetsuren tijdens een gevecht. De hertog besloot dat voortaan gedurende zes weken na de feiten geen wraak mocht worden genomen. Zo kregen de bevoegde instanties de tijd om de zaak te onderzoeken en de betrokken partijen met elkaar te verzoenen. Dit bleek een succesformule, want tijdens de jaren vijftig en zestig van de vijftiende eeuw bleven de gewelddaden tussen de Hoeken en de Kabeljauwen grotendeels uit.

Desondanks bleef de partijstrijd in Holland steeds onderhuids aanwezig, want Lalaings opvolger, de Vlaming Gooswijn de Wilde, kreeg dan weer de wind van voren vanuit Hoekse hoek omdat hij in 1447 ondoordacht met grof geweld tekeer was gegaan toen hij de bewoners van Monnicken-

dam dwong hun belastingen te betalen. Een jaar later werd de man niet toevallig beschuldigd van ‘het verfoeilijke crimen van sodomie’, oftewel homoseksualiteit. Hij werd in Heusden gevangengezet en ondervraagd, en in 1449 werd hij in het Gelderse Slot Loevestein terechtgesteld. Omdat hij onder marteling had bekend, genoot hij van het bedenkelijk voorrecht om zelf te bepalen op welke wijze hij geëxecuteerd wilde worden. Hij koos voor onthoofding. Zo was zijn terechtstelling, én het voorspelbare lijden, snel afgelopen, want had hij niet bekend, dan was hij op de brandstapel terechtgekomen.

Omdat de hertog van Bourgondië een rechtstreekse mannelijke afstameling was van het Franse koningshuis Valois, had Filips de Goede alvast een hoog aanzien, zowel in Frankrijk als in het Heilige Roomse Rijk. Bovendien waren de geopolitieke omstandigheden hem gunstig gezind, waardoor hij boven zijn gewicht kon spelen. De nieuwe Rooms-koning hoefde hij niet te vrezen. Deze was jong, onervaren en vertegenwoordigde een verzwakte kroon. De Franse en de Engelse koningen lagen met elkaar overhoop in een uitzichtloze Honderdjarige Oorlog en de paus was verlamd door de niet-aflatende stroom van nieuwsberichten over de oprukkende Ottomaanse Turken in de Balkan. Bovendien zag Filips de Goede, sinds zijn rol als gastheer van de vredesconferentie van Atrecht in 1435, waar de hele West-Europese christelijke *m’as-tu-vu*-wereld aanwezig was, zijn plaats als gelijke tussen de Europese grootmachten bezegeld. Om dit extra te onderstrepen stuurde hij in 1440, puur voor de show en voor het prestige, twee vloten naar de Zwarte Zee met als opdracht om op de westkust van het hedendaagse Georgië, in het mythische land Colchis, het Gulden Vlies te gaan zoeken. Zonder succes, vanzelfsprekend, maar voor de Bourgondische propaganda en voor zijn imago was dit een schot in de roos. Het was zijn geld waard, want in alle Europese troonzalen had men het over deze expedities.

Voor het realiseren van al zijn buitenlandse plannen had Filips munitie nodig – geen letterlijke munitie, in de vorm van zwaarden, schilden en kanonnen, maar in de vorm van geld. Veel geld. Sinds het debacle bij Calais in 1436, toen de Vlamingen hem in de steek lieten, waardoor hij de belegering van de stad moest opgeven, besepte hij maar al te goed dat hij zijn doe-

len niet (altijd) met militaire middelen kon bereiken. Voor het voeren van een veroveringsoorlog hoefde hij niet te rekenen op zijn onderdanen in de Bourgondische Nederlanden. Zij waren geen vechters, maar boeren, arbeiders en vooral handelaren. Daarom maakte hij van een zwakte een sterkte. De handel in van alles en nog wat bracht namelijk geld op, in de vorm van beden en tolleren, en daar kon hij wel iets mee aanvangen. Sinds zijn ervaringen in de Nederduitse Landen, waarbij hij op diplomatieke – en daarom niet altijd propere – wijze Namen, Brabant-Limburg en Holland-Henegouwen wist te verwerven, beseftte hij maar al te goed dat geld een ideaal smeermiddel was om zijn doelstellingen op de lange termijn te bereiken.

Er was echter één belangrijke voorwaarde aan gekoppeld: de export en import van goederen brachten enkel geld op in vreedstijd. Zonder een stabiele vrede waren zijn steden, en dus indirect ook zijn schatkist, nergens. Daarom vermeed hij oorlog zo veel mogelijk en streefde hij naar een vreedzame oplossing van zijn conflicten met zijn rivalen.

In 1435 werd er al, met de Vrede van Atrecht, een overeenkomst gesloten met Karel VII, de koning van Frankrijk. Als onderdeel van die overeenkomst huwde zijn zesjarige zoon Karel in 1440 met Catharina, de twaalfjarige dochter van de Franse koning. Zij overleed zes jaar later in 1446. In 1439 volgde een vrede met de Engelsen in de vorm van een handelsovereenkomst, die op 23 april 1443, dankzij de diplomatieke talenten van Filips' echtgenote, Isabella van Portugal, in Rouen werd omgezet in een volwaardig vredesbestand. Dit bestand werd sindsdien telkens met één of meerdere jaren verlengd. Ook met de Duitse Hanze zocht Filips naar verzoening. In 1438 opende de Duitse Hanze, na twee jaar afwezigheid, opnieuw haar kantoor in Brugge en in 1441 kwam er een einde aan de Wendische Oorlog, nadat de Hollandse steden en de Duitse Hanze een vredesverdrag hadden bezegeld. In 1442 werd het bestand met de Friese Landen voor onbepaalde tijd verlengd, in plaats van dat deze om de zes maanden moest worden verlengd. Dit bestand werd gesloten in 1433, na de Bourgondische machts-overname in het graafschap Holland, waaraan ook de Hollandse aspiraties om over Friesland te heersen gekoppeld waren.

Ten slotte, als kers op de taart, pacificeerde Filips de Goede zijn conflict met het prinsbisdom Luik. In 1447 wong hij prins-bisschop Jan van Heinsberg de arm om, teneinde akkoord te gaan met de afstand van zeventien dorpen. Hierdoor werd een decennialang dispuut tussen het prinsbis-

dom Luik en het graafschap Namen, waar Filips de Goede graaf was, in zijn voordeel beslecht.

Als gevolg van al deze vredesverdragen werd de Noordzee een veilige plek. De kapers, in allerlei vormen en soorten, werden bedankt voor hun diensten en de Vlaamse, Zeeuwse, Hollandse en Brabantse havens werden opnieuw economische hotspots. De (korte) periode van de zogenaamde Bourgondische hoogconjunctuur (1447-1474) kon beginnen. Het was niet voor niets dat sociale onrust en sektarisch geweld in de Bourgondische Nederlanden, zoals in Holland tussen de Hoeken en Kabeljauwen, in deze periode uitbleven.

Daarmee had Filips echter zijn ultieme droom, de verwerving van een koningskroon, nog niet verwezenlijkt. Een van zijn strategieën, en tevens de minst haalbare, was zichzelf in 1439, na de dood van Albrecht II van Habsburg, maar ook in 1438, na de dood van Sigismund van Luxemburg-Bohemen, naar voren te schuiven als kandidaat van het koningschap van het Heilige Roomse Rijk. Was dit gelukt en was hij toen tot Rooms-koning verkozen, dan had hij zijn doelstellingen in één klap behaald. Dan zou hij zelf zijn aanwinsten binnen de grenzen van het Heilige Roomse Rijk, zoals Brabant-Limburg, Holland-Henegouwen, en later Luxemburg, hebben kunnen legitimeren, had hij de middelen in handen gehad om zijn nakomelingen een kroon te schenken en had hij de grenzen van 'zijn' koninkrijk gemakkelijker kunnen uitbreiden tot die van het voormalige koninkrijk Lotharingen. Door de verkiezing van Frederik III van Habsburg moest hij echter overschakelen naar een plan B. Nu moest hij het vriendelijk gaan vragen aan de jonge vorst. Dat was zijn ding niet, want succes was niet verzekerd.

Om de Habsburger desondanks inschikkelijker te maken voor zijn plannen trok hij alle registers open. Niet door de man zelf maar op de eerste plaats diens omgeving, dat wil zeggen de buitenlandse vorstenhuizen en de (Duitse) publieke opinie, te bespelen. En daarin was Filips de Goede een meester. Zo gaf hij de opdracht om in prachtige verluchte handschriften de eerste geschiedenissen te schrijven over zijn dynastie en zijn vorstendommen, mét vertalingen, en liet hij meerdere wandtapijten maken in de ateliers van Atrecht, Brussel en Oudenaarde, die belangrijke episodes uit het verleden van de hertogen moesten uitbeelden. Door hun grote afmetingen,

DE LAGE LANDEN EENGEMAAKT

Wanneer Filips II in 1555 de scepter van zijn vader Karel V overneemt, erft hij een gebied dat in ruim honderd jaar ingrijpend is veranderd. Na een woelige eeuw, gekenmerkt door dynastieke toevalligheden, oorlogen en opstanden, zijn de gewesten in de Lage Landen steeds nauwer met elkaar verbonden geraakt. Grenzen verschoven, machtsverhoudingen veranderden en het bestuur werd stap voor stap gecentraliseerd.

Aan de hand van zeventien kaarten maakt Sieg Monten zichtbaar hoe deze grenzen verschoven, waar veldslagen werden uitgevochten en hoe vorsten, steden en edelen verwickeld raakten in een diplomatiek schaakspel. Hij begint zijn verhaal met de verwerving van het hertogdom Luxemburg door de Bourgondische hertog Filips de Goede in 1443 en eindigt met het vertrek van de Habsburgse Filips II, vanaf de Zeeuwse kust terug naar Spanje. Zo ontvouwt zich een van de meest beslissende episodes uit onze geschiedenis: de moeizame eenmaking van de Nederlanden.

Sieg Monten (1972) studeerde geschiedenis aan de Katholieke Universiteit van Leuven. Hij woont en werkt in Brussel. Dit boek is het zelfstandig te lezen slotstuk van Montens ambitieuze drieluik over de middeleeuwse geschiedenis van Nederland en België.

Uitgeverij Omniboek

WWW.OMNIBOEK.NL

NUR 684

ISBN 978 94 0192 168 8

9 789401 921688